

4. KÖMÜRCÜOĞLU ULUSLARARASI
TAŞ HEYKEL KOLONİSİ
INTERNATIONAL STONE SCULPTURE COLONY

**KOLONİ DÜZENLEME KURULU
ORGANIZATION COMMITTEE**

Nihat Kömürcüoğlu

İlker Kömürcüoğlu

Esin Pamukcu

Caner Kömürcüoğlu

KOLONİ SANATÇILARI / COLONY ARTISTS

Adriano Ciarla / İtalya / Italy

Ali Dirier / Türkiye / Turkey

Evrin Kılıç / Türkiye / Turkey

Irodion Gvelesiani / Gürcistan / Georgia

Mitsunori Koike / Japonya / Japan

Pasquale Martini / İtalya / Italy

Takao Suzuki / Japonya / Japan

Tülay Çakmak / Türkiye / Turkey

Vladimir Protas / Ukrayna / Ukraine

Yuriy Mysko / Ukrayna / Ukraine

Kömürcüoğlu
Uluslararası 4. Taş Heykel Kolonisi
International 4th Stone Sculpture Colony
Katalog / Catalogue

Yayın yönetmeni / Editor
Hasan Çelikkol

Grafik Tasarım / *Graphic Desing*
Hasan Acar

İngilizce çeviri / *English Translation*
Dr. Esin Pamukcu - Nahide Mazi

Düzeltili / *Redaction*
Dr. Esin Pamukçu - Hüseyin Pamukçu

Baskı tarihi / Date of Edition
Nisan 2015 / April 2015

1. Baskı / 1st Edition
1000 Adet / 1000 pcs.

İSBN / isbn
978-605-85463-1-8

Basım Yeri / Press
ANKAMAT
Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.
30. cadde 1344 Sk. No.: 60 İvedik Organize Sanayi ANKARA
Tel.: 0.312. 394 54 94 -95 Fax: 0. 312. 394 54 96
info@ankamat.com.tr

Web / web
www.heykelkolonisi.com
www.komurcuoglu.com.tr

e-posta / e-mail
info@heykelkolonisi.com
traverten@komurcuoglu.com.tr

Kömürcüoğlu Mermer A.Ş.
Korucuk Mah. Kömürcüoğlu cad. No. 10
20115 Denizli / Türkiye
Tel: 0090 258 227 21 32 - 33 - 34
Fax: 0090 258 279 21 37

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Abdülkadir Demir / Denizli Valisi / <i>Denizli Governor</i>	8 - 9
Osman Zolan / Denizli Büyükşehir Belediyesi Başkanı / <i>Denizli Metropolitan Municipality Mayor</i>	10 - 11
Nihat Kömürcüoğlu / Kömürcüoğlu Mermer A.Ş. Yön. Krl. Bşk./ <i>Executive Board Kömürcüoğlu Marble Chairman of</i>	12 - 13
KOLONİ SANATÇILARI / COLONY ARTISTS	
Ali Dirier / Türkiye / Turkey	16 - 19
Adriano Ciarla / İtalya / Italy	20 - 23
Evrin Kılıç / Türkiye / Turkey	24 - 27
Irodion Gvelesiani / Gürcistan / Georgia	28 - 31
Mitsunori Koike / Japonya / Japan	32 - 35
Pasquale Martini / İtalya / Italy	36 - 39
Takao Suzuki / Japonya / Japan	40 - 43
Tülay Çakmak / Türkiye / Turkey	44 - 47
Vladimir Protas / Ukrayna / Ukraine	48 - 51
Yuriy Mysko / Ukrayna / Ukraine	52 - 55
HEYKEL AKADEMİSİ ÖĞRENCİLERİ / Stone Sculpture Academy Students	
Abdullah Ünal	62
Büşra Karaca	63
Asil Efe Işın	64
Gizem Altınışık	65
Hasan Acar	66
Oğuz Ünal	67
Osman Güler	68
Selmam Çakırer	69
Srephen A. Dunlop	70
KOLONİ ATÖLYESİNDE SÜREKLİLİK / Continuity In the Colony Workshop	72 - 75
KOLONİDE GENÇ RESSAMLAR / Young Painters in the Colony	76 - 79
KOLONİDE SOSYAL ve KÜLTÜREL ETKİNLİKLER / Social and Cultural Activities in the Colony	80 - 89
BASINDA KOLONİ / Colony in the Press	90 - 91
Doğan Hızlan / Denizli'de Taş Heykeller - <i>Stone Sculptures in Denizli</i>	92 - 93
HEYKEL, ARKEOLOJİ, SANAT / Sculpture, Archeology, Art	
Hüseyin Pamukcu / Sergi ve Sürdürülebilir Sosyal Sorumluluk <i>Exhibition and Sustainable Corporate Social Responsibility</i>	96 - 97
Özgen Acar / Afrodisyas: Anadolu'da bir heykel okulu <i>Aphrodisias : A School of sculpture in Anatolia</i>	98 - 107
Mesut Ilgım / Afrodisyas: Egeli yontu ustalarının çekiçlerinden çıkan sesi duymak <i>Aphrodisias: Hearing the sounds of the hammer from the master of Aegean sculptures</i>	108 - 113
Prof Dr. Bilal Söğüt / Antik Çağlardan Günümüze Mermer Kent STRATONIKEIA <i>The City of Marble STRATONIKEIA from Antiquity to the Present</i>	114 - 123
Prof Francesco D'ANDRIA / Hierapolis kazısı 2014 - <i>Hierapolis Excavayions 2014</i>	124 - 127
Zeki Akakça / Bir belgesel çalışması özelinde Taşların İzi Tamgalar - Dengizli <i>At the private of a documantary workş Trace of stones Stamps - Dengizli</i>	128 - 141

Prof Dr.Bilal SÖĞÜT

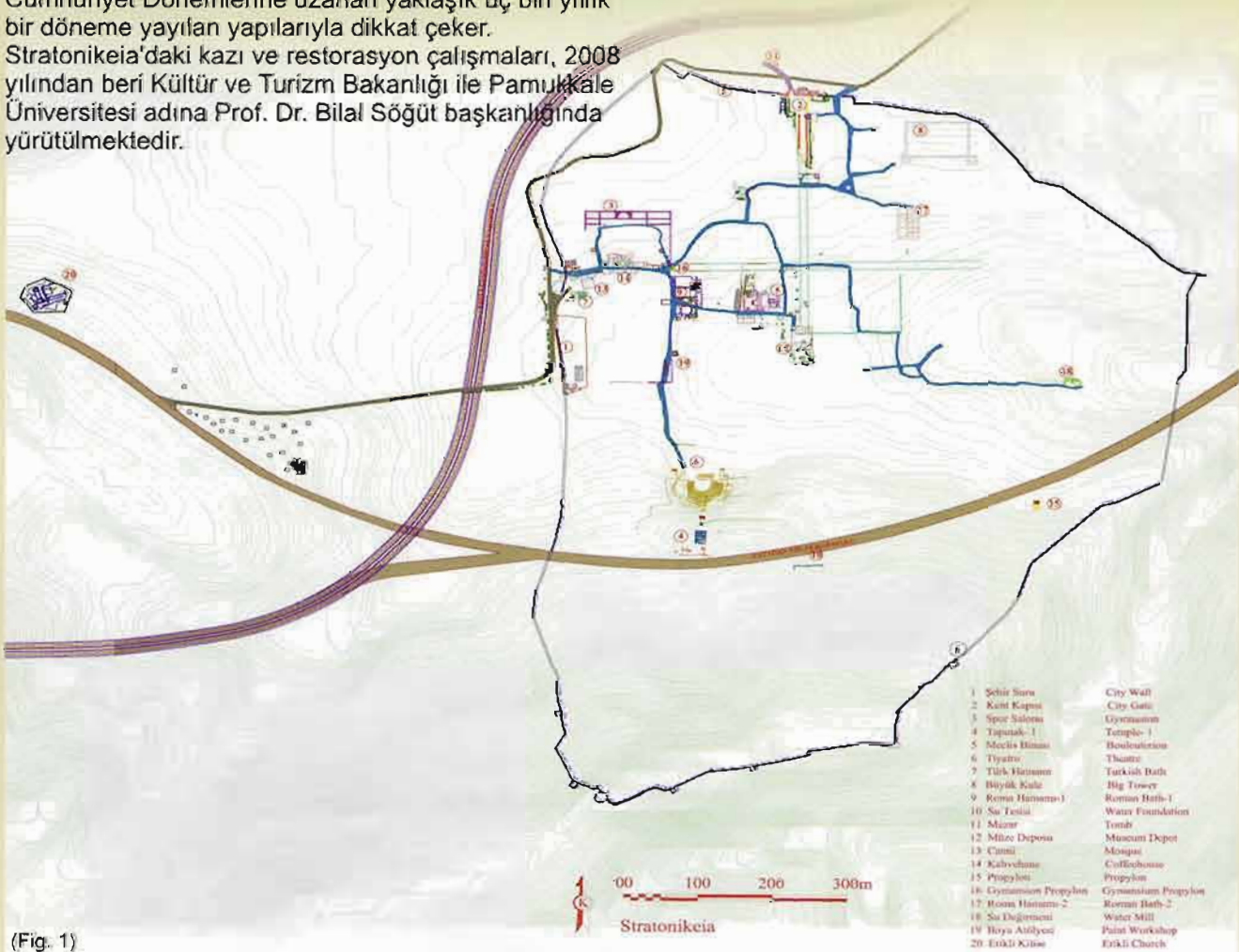
Pamukkale University, Faculty of Sciences and Letters,
Department of Archaeology, Kinikli DENİZLİ
(bsogut@pau.edu.tr)

Antik Çağlardan Günümüze, Mermer Kent STRATONIKEIA

Stratonikeia antik kenti Muğla İli, Yatağan İlçesi, Eskihisar Mahallesi'nde yer alır. Antik Karia Bölgesi'nin iç kesimlerinde bulunan kentte tüm yapılar mermerdendir. Yerleşim, Eskiçağdan Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemlerine uzanan yaklaşık üç bin yıllık bir döneme yayılan yapılarıyla dikkat çeker. Stratonikeia'daki kazı ve restorasyon çalışmaları, 2008 yılından beri Kültür ve Turizm Bakanlığı ile Pamukkale Üniversitesi adına Prof. Dr. Bilal Söğüt başkanlığında yürütülmektedir.

The City of Marble STRATONIKEIA from Antiquity to the Present

Stratonikeia, a city in the interior of ancient Karia region, is located at Eskihisar, in the Yatağan district of the Muğla province. Stratonikeia is a rare site housing structures from a wide time span ranging from antiquity to the Ottoman and Turkish Republic periods. Thus, a visitor has the opportunity to see many structures from different periods spanning three thousand years. All the structures were built with marble in Stratonikeia, whose excavations and restorations have been conducted by Prof. Dr. Bilal Söğüt on behalf of the Ministry of Culture and Tourism and Pamukkale University since 2008.

(Fig. 1)

(Fig. 2)

Stratonikeia, Muğla İli, Yatağan İlçesi'nin 7 km batısında, Eskihisar Köyü sınırları içinde yer almaktadır. Kent, Yatağan-Milas karayolu üzerindedir. Stratonikeia, Anadolu'nun batı, iç bölgeleri ve güneyinin birbiri ile bağlantısının sağlandığı ana yolların kavşağında kurulmuştur. Verimli Yatağan Ovası'nın batısında kurulmuş olan kent, Kadikule Tepesi üzerindedir. İçinden önemli yolların geçtiği kent, antik Karia Bölgesi'nin iç kesiminde yer alan en önemli şehir devletlerinden birisidir. Stratonikeia Antik Dönem ile Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi yapı ve kent dokusunun birlikte görülebileceği nadir yerlerden birisidir. Farklı dönemlere ait pek çok yapının iç içe olması, kenti gezecekler için bulunmaz bir fırsat olarak değerlendirilmektedir. Antik kentteki tarihi yapıların tamamı, Osmanlı Dönemi taş döşeli yollarda yürüyerek gezilebilmektedir.

Stratonikeia'daki kazı ve yüzey araştırmaları, Geç Bronz Çağı'ndan günümüze kadar yerleşimin olduğunu göstermektedir. Yerleşmenin adı, sırasıyla, Hititler Dönemi'nde Atriya, Arkaik ve Klasik Dönemde Khrysaoris ve Idrias, Hellenistik Dönem'de Stratonikeia ve en sonunda Eskihisar olmuştur.

Kentin nasıl kurulduğu hakkında antik yazarlar bilgi vermektedir. Antik yazarlardan Herodotos (V, 118), Strabon (XIV, II, 25), Pausanias (5, 21, 10) ve Bizanslı Stephanos (Ethnika, 696)'un verdiği bilgilere göre, burada Khrysaoris ya da Idrias adında bir yerleşme vardı. M.Ö. 281 yılından sonra, kısa bir süre içinde Seleukos kralı I. Antiokhos tarafından, önceden üvey annesi ve sonrasında eşi olan Stratonike adına bu kentin adı değiştirilmiştir. Stratonikeia ve içinde bulunduğu bölge, Hellenistik Dönem boyunca, Seleukoslar, Ptolemaioslar, Makedonlar, Rodos ve Roma arasında el değiştirmiştir. M.Ö. 130/129 yılında ise bölge tamamen Roma'ya (önce Cumhuriyet, sonra İmparatorluk) bağlanmıştır. Roma İmparatorluk Dönemi boyunca hep önemini koruyan kent, devamlı bir gelişim ve imar faaliyeti içinde olmuştur. Erken İmparatorluk Dönemi ve M.S. 2. yüzyıldaki yapılaşmadan en iyi şekilde yararlanmasını bilmiştir. Bizans Dönemi'nde Stratonikeia Piskoposluğu bölgedeki diğer kentler gibi Aphrodisias'a bağlıdır.

Stratonikeia lies within the Eskihisar quarters, 7 km west of the Yatağan district in the province of Muğla in Turkey. The site is located on the road from Yatağan to Milas. Stratonikeia is also situated at the crossroads of main routes connecting western, central and southern Anatolia with each other. Set west of the fertile Yatağan plains, ancient city lies on Kadikule hill. Stratonikeia, at the crossroads of important routes, is one of the most important city-states of inner Karia. Stratonikeia is a place where one can see monuments from antiquity as well as the Ottoman and Turkish Republic Periods. Hellenistic and Ottoman monuments face each other flanking an Ottoman street. Thus, a visitor has the opportunity to visit monuments from different periods walking on stone-paved streets of the Ottoman period.

Excavations and surveys at Stratonikeia show that the city has been settled uninterruptedly from the Late Bronze Age to the present. The name of the settlement was Atriya in Hittite Period, Khrysaoris and Idrias in Classical Period, Stratonikeia in Hellenistic Period, and finally Eskihisar in the Turkish period. Throughout its history Stratonikeia suffered from many earthquakes and was rebuilt numerous times.

Ancient writers write about the city's foundation: Herodotus (V, 118), Strabo (xiv, ii, 25), Pausanias (5, 21, 10) and Stephanus of Byzantium (Ethnica 696) mention a settlement here named Khrysaoris or Idrias. After 281 B.C. the Seleucid King Antiochus I changed the name of the city to Stratonikeia after the name of his former stepmother and then wife. Stratonikeia and her environs changed hands between Seleucids, Ptolemies, Macedonians, Rhodians and Romans. The region later became part of the Roman Republic (then Empire) in 130/129 B.C. The city retained its importance in the Roman Imperial Period and continued to develop. It benefited greatly from the constructions carried out during the Early Imperial Period, especially in the second century A.D. In the Byzantine period, Stratonikeia, like other cities in the region, was a bishopric suffragan to the metropolitan of Aphrodisias.

M.S. 11. yüzyıl sonlarında başlayan Anadolu'nun Türklerce fethi ile birlikte ilk Türk uç beylerinin Güneybatı Anadolu Bölgesi'ne kadar geldikleri bilinmektedir. Kentte M.S. 13. yüzyılda Beylikler/Menteşe Beyliği ve sonrasında Osmanlı Dönemi'nde de yerleşim devam etmiştir. Özellikle Geç Osmanlı Dönemi'nde köy, zengin ağalarıyla tanınmaktadır. Bunlar ile ilgili kent içinde korunmuş evler bulunmaktadır. 1957 yılındaki deprem sonrasında köyden ayrılmalar başlamıştır. Bu tarihten sonra, başka yere gitmeyip burada kalan köylüler iki defa yer değiştirmiş ve şimdi üçüncü yerleşim alanında bulunmaktadır. Bugün Eskihisar Köyü tamamen yeni yerleşim alanına taşınmış olmasına rağmen, halen daha antik kent içindeki tarihi köy evlerinde oturan dört aile bulunmaktadır.

Stratonikeia antik kentinin sur duvarlarına bağlı olarak sınırları bilindiğinden, büyüklüğü kolayca anlaşılabilir. Ancak kent içinde sadece belirli yapılarda kazılar yapılmıştır. Bu nedenle kent planında bilinen yapı sayısı oldukça sınırlıdır. Kazısı yapılan anıtlar ve tespit edilen cadde sokak sistemine göre, kentin ızgara planlı inşa edilen düzenli kentlerden birisi olduğu anlaşılmıştır.

(Fig. 3)

Antik kentin korunmuş kısımlarında, sur duvarı, gymnasion, tiyatro, iki Roma hamam kompleksi, üç tapınak, iki agora, iki çeşme, iki anıtsal kapı, meclis binası (bouleuterion), kuzey şehir kapısı ve çeşme, sütunlu cadde ve anıt, su yapısı, kentin nekropolü, İsa ve Mikail Kilisesi, Köy Meydanı kompleksi, Beylikler Dönemi hamamı (Selçuk hamamı: M.S. 14.-15. yüzyıllar), Şaban Ağa Camii (1876), Osmanlı Çeşmesi (19. yüzyıl), Ağa Evleri (Abdullah ve Hadi Eskişar Evi (1876), Mehmet Eskişar Evi (1909), Hasan Şar Evi (1940), Osmanlı Dönemi'nden taş döşeli yollar ve Adnan Menderes Çeşmesi bulunmaktadır (Fig. 1). Ana ticari yolların kesişme noktasında kurulduğundan kentin en önemli geliri ticaretti. Mermer, tarım ve hayvancılık kentteki en önemli gelir kaynaklarıydı.

Antik Yapılar

Gymnasion yerleşimin kuzey suruna yakın ve Kuzey Şehir Kapısı'nın güneybatısında, kuzey-güney yönünde dikdörtgen planlı inşa edilen, büyük ölçekli bir yapıdır (Fig. 2). Dar cepheyi oluşturan kuzey kenar 105 m genişliğindedir. Kuzeyden güneye doğru yapının toplam uzunluğunun 267 m olduğu tahmin edilmektedir. Bu şekli ile bilinen en büyük gymnasiondur. Arkeolojik ve epigrafik buluntulara göre gymnasionun M.Ö. 2. yüzyılın 2. çeyreğinde inşa edildiği, Augustus ve Antoninler Dönemi'nde yeni düzenlemeler ve yenilemeler yapıldığı anlaşılmaktadır.

It is known that with the Turkish conquest of Anatolian, the emirates extended as far as southwestern Anatolia. Stratonikeia continued to be settled during the Emirates Period as of the thirteenth century on. Many aghas (local lords) resided at the village in the late Ottoman Period. Although Eskihisar village has moved to a new area, today four families still live in the historic village houses in the ancient city.

The borders of Stratonikeia are identified thanks to the fortification walls and its size can easily be determined. However, within the city only certain structures have been excavated. Therefore, our knowledge of the number of the structures on the city plan is limited. It is inferred from the excavated structures and the street system that the city was built on a grid plan.

The remains of the ancient city include fortification walls, one gymnasium, one theatre, two Roman baths, two temples, two agorae, two fountains, two propylons, one council house (bouleuterion), one northern city gate and fountain, one colonnaded street with a monument, one water structure, three necropoleis, one church dedicated to Christ and Michael, one village square, one Turkish bath from the Emirates period (Seljuk bath: fourteenth-fifteenth centuries A.D.), Şaban Ağa mosque, Ottoman fountain (nineteenth century), Ağa houses: Abdullah and Hadi Eskişar House (1876), Mehmet Eskişar House (1909), Hasan Şar House (1940), stone-paved streets from the Ottoman period and fountain of Adnan Menderes (Fig. 1).

The most important income of the city was commerce, thanks to its location on the crossroads of major trade routes. Marble, agriculture, and animal husbandry were the main items of income of the city.

Architectural Remains

The gymnasium, a large monument built near the northern wall to the southwest of the northern city gate, is an oblong extending north-south (Fig. 2). The short north side is 105 m wide. The total length of the building is estimated to be 267 m. Hence, it is the largest known gymnasium in antiquity. The archaeological and epigraphic finds indicate that the gymnasium was built in the second quarter of the second century B.C. and altered and renovated in the Augustan and Antonine periods.

(Fig. 4)

(Fig. 5)

Bouleuterion, kent merkezinde doğu-batı yönünde yerleştirilmiş, dikdörtgen planlı bir yapıdır. Batı kenarında yarım daire şeklinde oturma basamaklarının bulunduğu 24,95x29,80 m ölçülerindeki kısımda kapalı mekan ve bunun doğusundaki alanda da avlusu vardır (Fig. 3). Yapının kuzey anta duvarının iç cephesinde Grekçe, dış cephesinde ise Latince yazıtlar bulunmaktadır. Grekçe yazıtlardan birisi M.Ö. 1. yüzyılın sonlarına tarihlenen, Menippos tarafından yapılan takvim hakkındadır. Takvim, şehrin kuruluşu ile ilgili 1505 yılı, 12 ay ve ayın günlerinin sayısını içermektedir. Latince yazıtlarda ise; Roma Dönemi'nde Stratonikeia'da satılan mallar ve bunların M.S. 301 yılındaki fiyatları Latince olarak kayıt altına alınmıştır. Böylelikle kent içindeki satışlar kontrol altında tutulmuş ve olması muhtemel enflasyon önlenmiştir. Yapı, yazıt, mimari eleman ve süslemelerine göre M.Ö. 1. yüzyılın 2. yarısına ait olmalıdır.

Bouleuterion'un güney duvarında bulunan bitkisel süslemeler ve yazıtlar yapının Osmanlı Dönemi kullanımı ile ilgilidir (Fig. 4). Buradaki yazıtlardan en eskisi Ekim-Kasım 1608'e tarihlenmektedir. Bu bina Hilair (1776-1782)'in gravürlerinde tasvir edilmiştir. Böylece Stratonikeia bouleuterionunun Türkiye'deki nadir eserlerden birisi olduğunu söyleyebiliriz.

Tiyatro, kent içinde güneyde Kadıkulesi Tepesi'nin başladığı yerdeki doğal yamaca yerleştirilmiştir (Fig. 5). Kuzey-güney yönünde, Greko-Romen tipinde bir tiyatrodur. Burası, kentte Hellenistik Dönem'de varlığı bilinen yapılardandır. Doğal yamaca Grek tipinde, çift diazomalı inşa edilen tiyatronun cavea kısmı kuzeye bakmaktadır. Orkestra ve sahne binasının bir bölümü ile theatronun alt caveası kazılmıştır. Hellenistik Dönem'de var olan tiyatro Roma İmparatorluk Dönemi'nde ilave ve değişikliklerle yenilenmiştir. Özellikle Augustus ve hemen sonrası dönemde yapıda büyük değişiklik olmuştur. Bu dönemde Hellenistik sahne binası yenilenerek, üç katlı bir sahne binası inşa edilmiştir. Şu anki kalıntılarına göre tiyatronun yaklaşık 12.000 kişilik büyük bir yapı olduğu düşünülmektedir.

Bouleuterion: Located at the centre of the city the rectangular bouleuterion extends east-west. On the west is the meeting chamber with semicircular rows of seats, measuring 24.95x29.80 m, and the area to its east is the courtyard (Fig. 3). On the interior façade of the north anta wall are Greek inscriptions, and on the exterior are Latin ones. One of inscriptions in Greek is about the calendar prepared by Menippos, from the end of the first century B.C. The calendar lists the names and day numbers of twelve months with the date of the year, 1505, which indicates the foundation of the city itself. The Latin inscriptions include the Price Edict of Diocletian from 301 A.D. intended to control the inflation. Based on the architectural elements and decoration, the building is dated to the second half of the first century B.C.

The floral ornamentation and inscriptions on the southern wall of the bouleuterion date from the Ottoman period (Fig. 4). The oldest of these inscriptions is dated to October-November 1608. This building is depicted in an engraving by Hilair (1776-1782). So we can say that Stratonikeia bouleuterion is unique in Turkey.

The theatre is built on the northern foot of the Kadikule Hill rising in the southern part of the city. The Greco-Roman type theatre faces north (Fig. 5). It was built with double diazoma. Parts of the stage building and orchestra as well as the lower cavea of the theatron have been excavated. It is one of the structures known to date from the Hellenistic period and it was modified in the Roman imperial period, in particular during the reign of Augustus. In this period the Hellenistic stage building was demolished and in its place a three-tiered stage building was built. Based on its extant remains, it must have seated approximately 12,000 people.

(Fig. 6)

Augustus-İmparatorluk Kültü Tapınağı, tiyatronun güneyindeki bir üst terasta yer almakta ve tiyatro ile birlikte düşünülmüş, ona göre düzenlenmiş izlenimi vermektedir. Bu terasta kutsal alan duvarı, propylon, tapınak ve sunak bulunmaktadır. Peripteral planlı, lon düzeninde, üç basamaklı bir alt yapı üzerine inşa edilen tapınak, kuzey-güney yönünde olup, girişi kuzeyde, tiyatro yönündedir (Fig. 6). Tapınağın euthynteria ölçüleri 14,79x20,79 m, stylobat ölçüleri ise 12,55x18,54 metredir. Tapınağın 10 m güneyinde kademeli olarak istinat duvarı inşa edilmiştir. Bu duvar aynı zamanda peribolos işlevi de görmüş olmalıdır. Yazıtlara göre yapı Augustus-İmparatorluk Kültü Tapınağı olup, mimari elemanlarına göre Erken İmparatorluk Dönemi'ne tarihlenmektedir.

Kuzey Şehir Kapısı ve Çeşme, kuzey sur duvarı üzerinde, Lagina Hekate Kutsal Alanı'ndan gelen Kutsal Yol'un nekropol içinden geçerek kente ulaştığı yerdedir. Bu nedenle Kuzey Şehir Kapısı'nın hem giriş, hem de törensel büyük bir önemi bulunmaktadır. Kuzey Şehir Kapısı oldukça büyük yapılmış olup, iki yanda anıtsal kemerli girişler vardır. Kapının dıştan görülen kütleli cephesi Dor düzenindedir. Kent içine bakan, iki girişin arasında yarım yuvarlak havuzlu bir çeşme anıtı bulunmaktadır. Anıtın iki katlı sütunlar ve heykellerle bezenmiş cephesi Korinth düzenindedir. Kalıntı ve mimari elemanlara göre, kapının 42,5 m genişliğinde ve 14,20 m yüksekliğinde olduğu düşünülmektedir (Fig. 7). Mimari ve heykeltıraşlık eserlerine göre kapının M.S. 140 depreminden sonra Geç Antoninler - Erken Severuslar Dönemi'nde yapıldığı düşünülmektedir.

Kuzey Sütunlu Cadde Kuzey Şehir Kapısı önündeki meydanın güney orta kısmında, kent merkezine doğru devam etmekte ve 8,70 m genişliğindedir (Fig. 8). Burası 2009 yılında restore edilmiştir. Kapının önünde etrafını sekiz adet anıtsal Korinth sütunun çevirdiği, batı kenarında dükkanların da bulunduğu yaklaşık 42 m genişliğinde bir meydan vardır. Burası dışarıdan kente girenlerin ve kent içinden gelip

Augustus - Imperial Cult Temple is situated on an upper terrace south of the theatre and seems to have been designed together with the theatre. The terrace surrounded with a temenos wall houses a propylon, the temple and its altar. The peripteral temple is of Ionic order. It is built on a three-stepped lower structure. It extends north-south and its entrance is on the north, in the direction of the theatre (Fig. 6). The temple's euthynteria measures 14.79x20.79 m and its stylobate measures 12.55x18.54 m. 10 m to the south of the temple proper is a retaining wall, which may have functioned also as a peribolos. According to inscriptions, the building was dedicated to Augustus and the Imperial cult, and it is dated to the Early Roman Imperial period based on its architectural fragments.

North City Gate and Fountain is located on the northern fortification wall where the sacred road coming from the Lagina Hekate Sanctuary enters the city after passing through the necropolis. Therefore, the north city gate is of great importance both as an entranceway and as a ritual site. The northern city gate is quite large and has a monumental arched entrance on either side. The exterior façade of the gate is in Doric order. The façade facing the city has a monumental fountain with semi-circular pools between the two entryways. This interior side decorated with two-tiered columns and statues is in Corinthian order. Based on the extant evidence, the gate should measure 42.5 m wide and 14.20 m high (Fig. 7). Based on the architectural and sculpture, the gate must have been built in the Late Antonine - Early Severan period, following the earthquake of 140 A.D.

North Colonnaded Street begins from the middle of south side of the plaza in front of the north city gate; it is 8,70 m wide and extends towards the city centre (Fig. 8). It was restored in 2009. In front of the gate there is a 42-m-wide plaza surrounded by 8 monumental Corinthian columns and shops on the west. This is where people entering the city and those coming from the city centre to use the fountain

(Fig. 7)

(Fig. 8)

çeşmeyi kullanmak isteyenlerin toplandığı alan görünümündedir. Sütunlu caddenin başlangıcında, doğu köşede, şimdilik ismi kesin olmayan, kentnin önemli kişilerinden birisine ait bir anıt bulunmaktadır. M.S. 2. yüzyıl ortaları ve sonrasında yapılan şehir kapısı ve cadde başlangıcı ile ilgili düzenlemelerinin tamamında, anıtın olduğu şekilde korunmasına özen gösterilmiştir. Bu nedenle caddenin portikosu anıta uydurulmuştur. Bir depremle yıkılan kapı ve caddenin bulunduğu yere Erken Bizans Dönemi'nde (M.S. 4-5. yüzyılda) kent içinden toplanan mimari elemanlar ile kemerli bir giriş ve sütunlu cadde inşa edilmiştir.

Roma Hamamı-1 Stratonikeia yazıtlarından kentte en az üç hamamın olduğu bilinmektedir. Bunlardan birisi Gymnasion ile Bouleuterion arasında yer alan Roma Hamamı-1 yapısıdır. Yapının, kuzey-güney doğrultulu, birbirine paralel ve simetrik olarak soyunma (apodyterium), soğuk yıkanma (frigidarium), ılık yıkanma (tepidarium), sıcak yıkanma (caldarium) ve servis amaçlı kullanılan en az altı odadan meydana geldiği düşünülmektedir. Sıcak mekânlar hamamın güneyine, soğuk mekânlar yapının kuzeyine yerleştirilmiştir. Hamamın en kuzeyindeki mekan ise palaestra olarak düzenlenmiş olmalıdır (Fig. 9). Yapı Karia geleneğine uygun olarak simetrik planlıdır ve M.S. 2. yüzyılda inşa edildiği düşünülmektedir. Hamamın üzerinde 19. ve 20. yüzyıla ait yol ve sivil yapılar bulunmaktadır.

(Fig. 9)

gathered. A monument of an unidentified important figure of the city was found at the beginning of the colonnaded street. In the arrangements for the north city gate and the colonnaded street completed in the mid-second century A.D. and after, attention was paid not to disturb the aforementioned monument and the portico was adapted accordingly. The area around the gate and the street were destroyed in an earthquake and in the Byzantine period using architectural elements from the city, a new arched gate and colonnaded street were built in fourth-fifth centuries A.D.

Roman Baths 1: The inscriptions inform that there were at least three baths in Stratonikeia. One of them is the Roman Baths 1 located between the Gymnasium and Bouleuterion. The building constructed on a north-south axis comprises an apodyterium, frigidarium, tepidarium and at least 6 service rooms all of which are symmetrically arranged. Hot rooms are placed in the south whereas the cold rooms in the north. The area in the northernmost part of the baths must have served as a palaestra (Fig. 9). The building is a bath constructed in the second century A.D. with a symmetrical layout in the Carian tradition. The ruins of the baths lie under a road and houses dating to the nineteenth and twentieth centuries.

(Fig. 11)

(Fig. 12)

Beylik, Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi Yapıları

Köy Meydanı Kompleksi antik kentin batısında, batı sur duvarlarının yaklaşık 50 m doğusundadır. Burası Eskihisar Köyü'nün meydanıydı ve mükemmel bir şekilde planlanmıştı. Köy meydanında bir Türk Hamamı, bir cami, on kahvehane, beş kasap, iki fırın, iki terzi dükkanı, yaklaşık olarak 20 dükkan, bir çeşme ve beş çınar ağacı vardır (Fig. 10). Binaların bazıları tahrip olmasına rağmen, caddeleri ile birlikte köy kolayca görülebilmektedir (Fig. 11). Anıtsal çınar ağaçları meydanın güzelliğini arttırmaktadır. Osmanlı Dönemi'nin taş döşeli yolları çok iyi korunmuş dükkanların önünde ve köy meydanında görülmektedir.

Beylikler Dönemi (Selçuk) Hamamı, Köy Meydanı'ndaki Şaban Ağa Camisi'nin hemen güneyindedir. Hamamın bugün genellikle duvarları ayakta kalmış, tonozlu bir mekanı hariç diğer kısımlarının üst örtüsü tamamen, bazı mekanlarının duvarları da kısmen veya tamamen yıkılmıştır. Doğu-batı yönünde inşa edilen yapının inşa malzemesi, moloz taş ve yer yer bu taşlar arasına yerleştirilmiş olan tuğla parçalarından oluşmaktadır. Hamama ait bir kitabe bulunmadığından, yapının kesin inşa tarihini bilemiyoruz. Fakat soyunmalık bölümünde yapılan çalışmalarda ele geçen sikke ve seramik parçaları M.S. 14-15. yüzyıla tarihlenmektedir.

(Fig. 15)

The Remains from the Turkish Period

The Village Square lies in the west of the ancient city, approximately 50 m east of the western fortification wall. It was the square of the old Eskihisar village and very well planned in Ottoman period. There are one Turkish baths, one mosque, ten coffeehouses, five butchers, two bakeries, two tailor's shops, approximately twenty shops, one fountain and five plane trees in the village square (Fig. 10). Although some of the buildings have been destroyed, the city/village with its streets can easily be seen (Fig. 11). The coffeehouses face each other and the square and the various shops are arranged side by side. The monumental plane trees enhance the beauty of the square. The stone paved streets and the sidewalks of the Ottoman period in the village square and in front of the shops are well preserved.

The Turkish Bath known as the "Seljuk bath" is in the village square immediately to the south of the Şaban Ağa Mosque (Fig. 12). Its walls are still standing, however, except for a vaulted segment, the roof has completely fallen and some of the rooms' walls have also partially or completely collapsed. It extends east-west and was built with rubble and brick pieces in some places. The date of the building cannot be determined since no inscriptions have been found. However, the coins and potsherds found during the clean up indicate fourteenth - fifteenth centuries A.D.

(Fig. 13)

Şaban Ağa Camii Köy Meydanı'nın batısında, Selçuk Hamamı'nın hemen kuzeyindedir (Fig. 12). Banisinden dolayı Şaban Ağa Camii olarak adlandırılmıştır. Kitabesine göre 1876 (Hicri 1293) yılında yeniden inşa edilmiştir. Birçok tamirat geçirmiş olmasına rağmen, günümüze kadar sağlam gelebilmiştir. Evliya Çelebi'nin bahsettiği Tabakhane/Sulu Camii olarak bilinen yapının olduğu yere inşa edilmiş olmalıdır. Ayrıca Hilair'in gravüründe burada üzeri kubbeli, tek şerefeli minaresi olan bir caminin varlığı görülmektedir.

Hasan Şar Evi tarihi binalardan birisidir. Kalıntı ve yazıtlara göre kentte üç Ağa Evi'nin varlığı bilinmektedir (Fig. 13). Bunlardan birisi antik kent merkezine yakın bir noktada bulunan Hasan Şar Evidir. Bu ev daha önce koruma altına alınarak, 1999 yılına kadar Kazı Evi ve Müze Deposu olarak kullanılmıştır. Burası iki katlı binası, üzerinde kırma çatısı ve güney kısmında geniş bahçesi ile tam bir ağa evidir.

Sonuç

Türkiye'deki antik kentlerde görülen sivil, dini, kamu ve şahıs yapılarının hepsi Stratonikeia'da toplu olarak bulunmaktadır (Fig. 14). Stratonikeia'nın farklı dönemlere tarihlenen binaları anıtsal ve yerel mermerden inşa edilmiştir. Stratonikeia'da, yalnızca antik dönem eserlerinin değil (Fig.15), aynı zamanda Türk Dönemi yapılarının da zamana meydan okurcasına ayakta kaldığını görebilirsiniz. Antik dönemden yapılara ilave olarak Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi'ne ait anıtsal binaların görüldüğü böylesine zengin ve kent dokusunun korunduğu başka yer yoktur. Stratonikeia'ya gelen ziyaretçi Osmanlı Dönemi taş döşeli yollarda yürüyerek farklı dönemlere ait pek çok yapıyı görme şansına sahiptir (Fig.16). Stratonikeia sokaklarında gezinirken, kendinizi zaman tüneline hissedecek ve yaşadıklarınızı asla unutamayacaksınız.

The Şaban Ağa Mosque is located on the western side of the village square, immediately north of the Seljuk Bath. It is named after its patron. According to its inscription, it was rebuilt in 1876. Having been repaired several times, it stands complete today. It is presumed that it was built in the place where Tabakhane/Sulu Mosque mentioned by Evliya Çelebi once stood. On an engraving by Hilair (1776-1782), a domed mosque with a single-balcony minaret is depicted.

Hasan Şar's House is one of the historic village houses. There were at least three agha (local lord) houses in Eskihisar/Stratonikeia (Fig. 13). One of them is Hasan Şar's House near the ancient city centre. It was used as the excavation house and museum depot until 1999. With its two-storey building, pitched roof and large garden on the south it is a typical agha house.

Conclusion

All the civic, religious, public, and private structures that can be seen at ancient sites in Turkey are found in Stratonikeia (Fig. 14). The monuments in Stratonikeia date from various periods and were made of local marble. Stratonikeia is important not only in antiquity (Fig. 15) but also in Turkish period. Structures of all periods are standing challenged by the time. There is no other place where one can see together monuments from antiquity as well as Ottoman and Turkish Republic periods. A visitor has the opportunity to see many structures belonging to various periods by walking on stone paved Ottoman streets and sidewalks in Stratonikeia (Fig. 16).

When you are walking in the streets of Stratonikeia you will find yourself in a time tunnel and will never forget what you experience.

(Fig. 14)

(Fig. 16)

Bibliyografya - Bibliography

- Aydaş, M., "Gladiatorial Inscriptions from Stratonikeia in Caria", *Epigraphica Anatolica* 39, 2006, 105-110.
- Baldıran, A., *Stratonikeia Nekropol Buluntuları*, Selçuk Üniversitesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi/unpublished doctoral dissertation, 1990.
- Boysal, Y.-Kadioğlu, M., "1997 Yılı Stratonikeia Nekropol Çalışmaları", 20. *Kazı Sonuçları Toplantısı-2*, 1999, 215-228.
- Boysal, Y., "Die Bauten der Hellenistischen Stadt Stratonikeia", *Documents of the XIII. International Congress for Classical Archaeology*, 1990, 501-502.
- Boysal, Y., "Karia Bölgesinde Yeni Araştırmalar", *Anatolia* 11, 1967, 1-56.
- Boysal, Y., "Lagina Kazıları", 8. *TürkTKB-1*, 1979, 389-390.
- Boysal, Y., "Stratonikeia Nekropolünün Tarihsel Süreci", *Remzi Oğuz Arık Armağanı*, Ankara, 1987, 51-69.
- Boysal, Y., "Stratonikeia", *Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi* 2, Konya, 1983, 123-134.
- Boysal, Y., "Turgut Kazısı 1969 Yılı Raporu", *Anatolia* 12, 1970, 63-93.
- Del Monte, G. F., *Die Orts- und Gewässernamen der Hethitischen Texte*, RGTC 6/2, 1992.
- Hanfmann, G. M. A.-Waldbaum, J. C., "Two Submycenaean Vases and a Tablet from Stratonikeia in Caria", *American Journal of Archaeology* 72.1, 1968, 51-56.
- Herda, A., "Karkısa-Karien und die sogenannte ionische Migration", Ed.: F. Rumscheid, *Die Karer und die Anderen*, Internationales Kolloquium an der Freien Universität Berlin, 13. bis 15. Oktober 2005, Bonn, 2009, 27-108.
- Magie, D., *Roman Rule in Asia Minor*, 1950.
- McNicol, A. W., *Hellenistic Fortification from the Aegean to the Euphrates*, 1997.
- Özgan, R., *Die Skulpturen von Stratonikeia*, Asia Minor Studien 32, 1999.
- Özgünel, C., *Karia Geometrik Seramiği*, 2006.
- Piras, D., "Who were Karians in Hellenistic Times? The Evidence from Epichoric Language and Personal Names", Ed.: R. V. Bremen-J. M. Carbon, *Hellenistic Karia, Proceedings of the First International Conference on Hellenistic Karia*, Oxford, 29 June-2 July 2006, 2010, 217-233.
- Rumscheid, F., "Die Leleger: Karer oder Andere", Ed.: F. Rumscheid, *Die Karer und die Anderen*, Internationales Kolloquium an der Freien Universität Berlin, 13. bis 15. Oktober 2005, Bonn, 2009, 175-193.
- Şahin, M. Ç., "Lagina'dan (Koranza) İki Yeni Yazıt/Two New Inscriptions from Lagina (Koranza)", *Anadolu (Anatolia)* 17, 1975, 177-195.
- Şahin, M. Ç., *Die Inschriften von Stratonikeia I*, 1981.
- Şahin, M. Ç., *Stratonikeia in Caria*, 1976.
- Şahin, M. Ç., *The Inscriptions of Stratonikeia III*, 2010.
- Sezgin, T., "Stratonikeia'dan Bir Kantar", Ed.: B. Söğüt, *Stratonikeia'dan Lagina'ya Ahmet Adil Tırpan Armağanı*, İstanbul, 2012, 543-551.
- Söğüt, B.-Yılmaz, B., "Yeldeğirmen Tepe Çalışmaları Ön Değerlendirmesi", Ed.: C. Şimşek-B. Duman-E. Konakçı, *Mustafa Büyükkolancı'ya Armağan*, İstanbul, 2015, 569-586.
- Söğüt, B. -Taşkıran, M., "Stratonikeia'dan Augustus Dönemi Mısır Etkili Korinth Başlıkları", *Olba* 22, 2014, 189-211.
- Söğüt, B., "Börükçü 2003-2006 Yılları Kazıları", Ed.: B. Söğüt, *Stratonikeia'dan Lagina'ya Ahmet Adil Tırpan Armağanı*, İstanbul, 2012, 553-586.
- Söğüt, B., "Sarapis Relief from Lagina", Ed.: F. D'Andria-I. Romeo, *La Scultura Romana in Asia Minore*, Journal of Roman Archaeology, Supplementary Series Number 80, 2011, 294-302.
- Söğüt, B., "Stratonikeia 2008 Yılı Çalışmaları", 31. *Kazı Sonuçları Toplantısı-4*, 2010, 263-286.
- Söğüt, B., "Stratonikeia 2009 Yılı Çalışmaları", 32. *Kazı Sonuçları Toplantısı-4*, 2011, 194-211.
- Söğüt, B., "Stratonikeia 2010 Yılı Çalışmaları", 33. *Kazı Sonuçları Toplantısı-4*, 2012, 395-419.
- Söğüt, B., "Stratonikeia 2011 Yılı Çalışmaları", 34. *Kazı Sonuçları Toplantısı-3*, 2013, 45-58.
- Söğüt, B., "Stratonikeia 2012 Yılı Çalışmaları", 35. *Kazı Sonuçları Toplantısı-3*, 2014, 448-464.
- Söğüt, B., "Stratonikeia, Takvim ve Diokletian Kararı", *Aktüel Arkeoloji* 26, Mart-Nisan 2012, 114-116.
- Söğüt, B., "Stratonikeia'da Hellenistik Dönem Öncesi", Ed.: M. Tekocak, K. Levent Zoroğlu'na Armağan, 2013, 605-623.
- Söğüt, B., "Stratonikeia", *Actual Archaeology* 82, 2012, 80-91.
- Söğüt, B., "Stratonikeia", Ed.: E. Hrnčiarik, *Turkey Through the Eyes of Classical Archaeologists*, 10th Anniversary of Cooperation between Trnava University and Turkish Universities, 2014, 27-37.
- Tırpan, A. A.-Söğüt, B., *Lagina, Lagina Araştırmaları* 1, 2005.
- Tırpan, A. A., "Stratonikeia Kazısı 1982 Çalışmaları", 5. *Kazı Sonuçları Toplantısı*, 1984, 209-214.
- Tırpan, A. A., "Stratonikeia Şehir ve Sur Planı", *Selçuk Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Edebiyat Dergisi* 5, 1990, 217-234.
- Tırpan, A. A., *Stratonikeia Augustus-İmparatorlar Tapınağı*, Konya, 1998.
- Yılmaz, B., "Stratonikeia'dan Paye Başlığı", Ed.: B. Söğüt, *Stratonikeia'dan Lagina'ya Ahmet Adil Tırpan Armağanı*, İstanbul, 2012, 693-700.